

Nakon mirnog razlaza sa Češkom Slovačka je svu svoju snagu usmjerila na dinamiziranje razvoja. Pri tome je platila, i plaća, veliku cijenu. Smanjenje socijalnih prava, s jedne strane, i, s druge strane, pružanje mnogih pogodnosti inozemnim investitorima rezultirao je spomenutim rastom BDP-a. Da bi postali dio Europe, kompleks istočnih - bivših tzv. socijalističkih zemalja, pristupili su eurozoni koja je, sa svoje strane, nametnula dodatne kriterije. I to je koštalo slovačke građane. Sada im je ispostavljen, ni krivima ni dužnima, račun kojim bi se trebala, a neće, spasiti Grčka. Gospođa Merkel je jasno poručila prijateljima iz Slovačke: do kraja listopada sve će članice prihvatiti povećanje sredstava Fondu.

Na ovim sam stranicama više puta komentirao probleme glede eurozone. O tome pišem od samog početka krize euzrozone – krize zemalja PIGS-a. Napisao sam kako je euro politički projekt za jako dobra vremena. Ukazao sam, nadalje, da se ni jedna zemlja nije držala maastrichtskih kriterija. U dobara vremena politika razvijenog sjevera prihvaćena je od strane juga. Razlog je jednostavan – bila je mogućnost obilatog zaduživanja. Sve je bilo ručičasto. Osim toga, ne najmanje važno, napisao sam da su zemlje PIGS-a imale diktature – Grčka, Italija, Španjolska i Portugal – koje većom javnom potrošnjom „nagrađuju“ poslušne podanike. Hrvatska je, nemojmo biti slijepi, takav slučaj.

Rješenje koje i danas ponavljam sastoji se u dodatnim kriterijima koji pretpostavljaju uravnoteženje platne bilance, te maksimiranje neto inozemnog duga na polovinu BDP-a. Tome sam pridodato „vezivanje“ porezne presije uz razinu dohotka per capita, te veće učešće neizvanih poreza što je dohotak per capita manji. Drugim riječima, predložio sam zajedničku ekonomsku politiku. Euro kao internacionalna valuta nema svoju „bazu“ što je problem per se.

Član svake zajednice gubi dio stupnjeva slobode kako bi polučio benefite koje mu ta zajednica donosi. Tako je i s eurozonom. Dogovor dviju vodećih država, Njemačke i Francuske, rezultirao je rješenjem putem Fonda. Moram odmah reći da taj put neće dati očekivanih rezultata. Može eventualno privremeno zaustaviti širenje požara – i to je sve.

Slovaci su poslali vrlo važnu i slojevitú poruku odbijajući, u prvom koraku, izglasati izdvajanje dodatnih sredstava kako bi se spasila Grčka. U drugom koraku će pristati, toliko o slobodi manje razvijenih članica, ali će to biti Pirova pobjeda.

Odista je teško objasniti slovačkom, i svakom drugom, narodu da moraju financirati zemlju u kojoj je standard građana neuporedivo veći od njihovog. To je sjeme zla koje bi mogle imati pogubne posljedice kako za eurozonu tako i za Europsku uniju. Sjetimo se hrvatskog proljeća i zahtjeva za čistim računima. Sjetimo se problema i negodovanja, u vrijeme krize prethodne države koja je bila pravilo a ne izuzetak, glede izdvajanja za manje razvijene dijelove tadašnje države. Svi fondovi imaju za cilj da postanu instrument manipulacije vladajućih. Nema razloga sumljati da će se ta ili slična priča ponoviti i u eurozoni. Da bi to dodatno nalgaslili postavimo pitanje: što će učiniti ostale članice kada pored postojećih ugroženih zemlja, kao što je Italija ili Španjolska, nastupe problemi u drugim manje razvijenim članicama, posebno istočnim članicama eurozone. Da bi se kriza mogla pojaviti nije nikakva spekulacija to je realnost koja nas čeka ukoliko se ne dinamizira gospodarski razvoj eurozone. Kako sada stoje stvari predviđanja međunarodnih analitičara nisu ružičasta.

Pogledajmo sada što nam govori porezna teorija – „mudrost“.

Studenti ekonomije da bi položili ispit iz javnih financija moraju znati razliku između apsolutne, relativne i marginalne žrtve. To je esencijalni dio porezne teorije temeljene na općoj teoriji ravnoteže koju tako zdušno zagovaraju pristalice neoliberalističke dogme. Studenti ekonomije znaju da je Europska unija, pa samim time i eurozona, napustila rajnski model privređivanja i prihvatila, temeljem globalizacije, anglosaksonski model koji se temelji na teoriji opće ravnoteže.

Za čitaoce koji nisu ekonomisti napomena. Apsolutna je žrtva kada dajemo jednak apsolutni iznos. Relativna žrtva određena je jednakim postotkom – proporcijom. Marginalna žrtva koju prihvaća opća teorija ravnoteže kao pravednu jest jednaka žrtva zadovoljstva što znači da oni bogatiji moraju dati više u odnosu na siromašnije. Drugim riječima marginalna žrtva pretpostavlja progresivno povećanje obveze za bogatije. Kao što zamo čikaški boysi su i to „redefinirali“ zahtjevom za tzv. flat taxom koji se svodi na relativnu žrtvu. Što ćete – koje jači taj kvači. Tako je to u ovom našem humanom društvu.

Još nešto znaju naši studenti, a što je od velikog značaja za našu temu. Naravno riječ je o poreznom kapacitetu. Tako načela oporezivanja od vremena velikog Adama Smitha kažu da se može oporezovati porezna snaga. Ako nema porezne snage tada razuman vladar neće nametnuti poreze. Pacta conventa iz 1102 godine temelji se na tom načelu. Magnum Carta Libertatum iz 1215. godine počiva na istim principima.

Sada kada su nam studenti rekli svoje jasno je da manje razvijena Slovačka ne bi smjela subvencionirati više razvijenu Grčku. Drugim riječima problem bi bio riješen tako da Grčka snizi svoje plaće, nadnice, penzije, socijalna prava na razinu koja će omogućiti uredno servisiranja obveza po inozemnom dugu. U Grčkoj su neredi, što će sutra biti u Slovačkoj ili nekoj drugoj zemlji koja će imati manje za svoje ugrožene građane u odnosu na jučer ili danas? To su ozbiljna socijalna pitanja.

Upravo imajući u vidu navedeno ali i mnoge stvari koje sam napisao ili čekaju svoj red da budu objavljene, smatram da je najbolje za zemlje koje imaju problema u eurozoni, kao što je to danas slučaj Grčke, privremeno ili trajno napustiti eurozonu. Podsjećam da sam pohvalio Rumunjsku kada je zaustavila proces pristupanja eurozoni. Nazvao sam to mudrom politikom.